

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากในอดีตเป็นอย่างมาก การเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่างๆ จากทั่วทุกมุมโลกได้อย่างรวดเร็วและสะดวก มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองระหว่างภูมิภาค ประเทศ สังคม ชุมชนมีความซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต Whitehead (1931) อธิบายว่า ในอดีตช่วงอายุของคนๆ หนึ่งอาจมีเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงให้ได้พบเห็นน้อย ต่างจากปัจจุบันที่ช่วงอายุของคนๆ หนึ่งมีเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมเกิดขึ้นอย่างมากมาย วิถีชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 แตกต่างจากอดีต มีความเปิดกว้าง ยอมรับ และให้ความสำคัญกับข้อมูลความรู้และข่าวสารที่หลากหลาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561)

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทุกภาคส่วนในสังคม อาทิ ครอบครัวยุทธศาสตร์ศึกษา องค์กร ชุมชน จำเป็นต้องปรับหลักการคิดและหลักปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพบุคลากร ผู้เรียน บุคลากร และประชาชน ให้เป็นผู้ที่มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในการดำเนินชีวิตและการทำงานที่ประสบความสำเร็จและมีความสุข โดยมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เน้นที่องค์ความรู้ การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติจริง (Learning to Do) เน้นการพัฒนาทักษะ พัฒนาสมรรถนะ และศักยภาพตนเอง การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) เป็นการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างเป็นองค์รวม และการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) เน้นการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึ่งพากันและกัน การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลง (Learning to Change) พัฒนาศักยภาพทางด้านความคิด การตัดสินใจ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน (Learning for Sustainable) สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้และทักษะในรายวิชาต่างๆ ที่หลากหลาย โดยเน้นที่การจัดการเรียนการสอนตามทักษะ/สมรรถนะ (Competency-based approach) นำวิธีการและนวัตกรรมการเรียนรู้โดยการบูรณาการเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดขั้นสูง และการใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ (Inquiry- and problem-based approaches) กระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วม (Delors, 1998)

ในสมัยพุทธกาลอรรถกถาธรรมบทเป็นคัมภีร์อธิบายความพระไตรปิฎกหมวดหนึ่งปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เล่มที่ 25 เป็นคำประพันธ์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงเรียกว่า คาถา มี 423 คาถา มีนิทานประกอบจำนวน 302 เรื่อง เรียกว่า นิทานธรรมบท ซึ่งอรรถกถา

ธรรมบทเป็นวรรณกรรมบาลี ที่พระพุทธโฆสะ ปรายัญชาวอินเดียได้รับการแนะนำจากพระเรวตะ เดินทางไปประเทศศรีลังกา แปลจากภาษาสิงหลโบราณ มีโครงสร้างที่เขียนไว้อย่างเป็นระบบ มีแบบแผน เป็นภาษากวี แปลจากภาษาสิงหลเป็นต้นติภาษา (ตันติ ภาส มโนรม) คือ ภาษาบาลี

ธรรมบท (ธัมมปทะ) สืบทอดมาด้วยการท่อง ส่วนหนังสือที่ท่านแต่งเป็นอรรถาธิบาย ธรรมบทคือ คัมภีร์อรรถกถา ได้แก่ ธัมมปัทฏฐกถา มีเนื้อหาครอบคลุมคำสอนสำคัญของพระพุทธเจ้า ได้แก่ ความไม่ประมาท ความมักน้อย เรื่องทาน การรักษาศีล ความมีจิตเด็ดเดี่ยวตั้งมั่น การครองชีพ ด้วยปัญญา เรื่องพระพุทธเจ้า ผู้ศึกษาธรรมบทหรือธัมมปัทฏฐกถา เหมือนกับได้ศึกษาคำสอนที่เป็น หลักสำคัญในพระพุทธศาสนา คัมภีร์ธรรมบทได้รับความนิยมอย่างมากเพราะว่ามีความสมบูรณ์ทั้ง อรรถและสร้อยอย่างน้อย 3 ประการคือ 1) สารธรรมที่สั้น เรียบง่าย ชัดเจน ลึกซึ้ง สะท้อนหลักพุทธธรรม ที่แท้จริง ช่วยให้จดจำได้ง่าย และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ 2) แม้ข้อธรรมสั้น เรียบง่าย แต่ ลึกซึ้งถึงแก่นพุทธธรรม นำมาจัดรวมเป็นหมวดหมู่ได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถเลือกอ่านได้ตาม ความสนใจ และ 3) วิธีการสอนธรรมที่เด่นที่สุด คือ การใช้บทอุปมาอุปไมยอย่างคมคายชัดเจน ดังนั้น จะพบว่าจุดเด่นของนิทานธรรมบทนั้นคือ การสอนธรรมอันว่าด้วยเรื่องของพุทธจริยศาสตร์ คือ การสอนให้ทำความดีด้วยธรรมนิทาน (นิชชา จันทะเกาศลย์, 2561)

โรงเรียนคณคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นโรงเรียนวิถิพุทธชั้นนำ และโรงเรียน มาตรฐานสากล บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันการจัดการเรียนการสอน และการปลูกฝังสังคมทางบ้าน ปลูกฝังวัฒนธรรมการรับในตัว เด็กไทยพบว่า นักเรียนเชื่อตามที่ได้ฟัง แต่ขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่แสวงหาข้อมูลสารสนเทศที่ เชื่อถือได้ ขาดความกระตือรือร้น ติดอยู่กับรูปแบบเดิมๆ เป็นผู้บริโภคน ทำอะไรแค่พอผ่าน ไม่มี ความอดทน ไม่ชอบการทำงานหนัก ชอบทำงานคนเดียว ไม่นึกถึงส่วนรวม เอาตัวรอดเก่ง ขาด คุณธรรมจริยธรรม ไม่สนใจสันติวิธี และขาดอัตลักษณ์ไทย (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ., 2561: 8)

จากเหตุผลดังกล่าว ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียนคณคาราม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ขาดทักษะด้านต่างๆ ที่จำเป็นใน ยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบทในโรงเรียนคณคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยนำจุดเด่นของนิทานธรรมบทมาปรับใช้ใน กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ปัญหาการวิจัย

1. องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคณคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีลักษณะ อย่างไร

2. ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคณคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีลักษณะอย่างไร

3. แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในเนื้อหาที่ครอบคลุมถึง ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมีแนวทางในการศึกษา 4 ด้าน คือ 1) การฟัง (สุตะ) 2) การคิด (จิตตะ) 3) การถาม (ปุจฉา) และ 4) การจดบันทึก (ลิขิต)

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรต้น (Independent variables) ได้แก่ องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในด้าน 1) การสร้างเจตคติของผู้เรียนและแรงจูงใจในการเรียนรู้ 2) การส่งเสริมผู้เรียนให้ได้มีส่วนร่วมและใช้ความคิดในการเรียนรู้ 3) การใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ และ 4) ทักษะชีวิตและอาชีพ

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

3. ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 442 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 210 คน

3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนคงคาราม จำนวน 1 คน รอง

ผู้อำนวยการโรงเรียนคงคาราม จำนวน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ จำนวน 8 คน

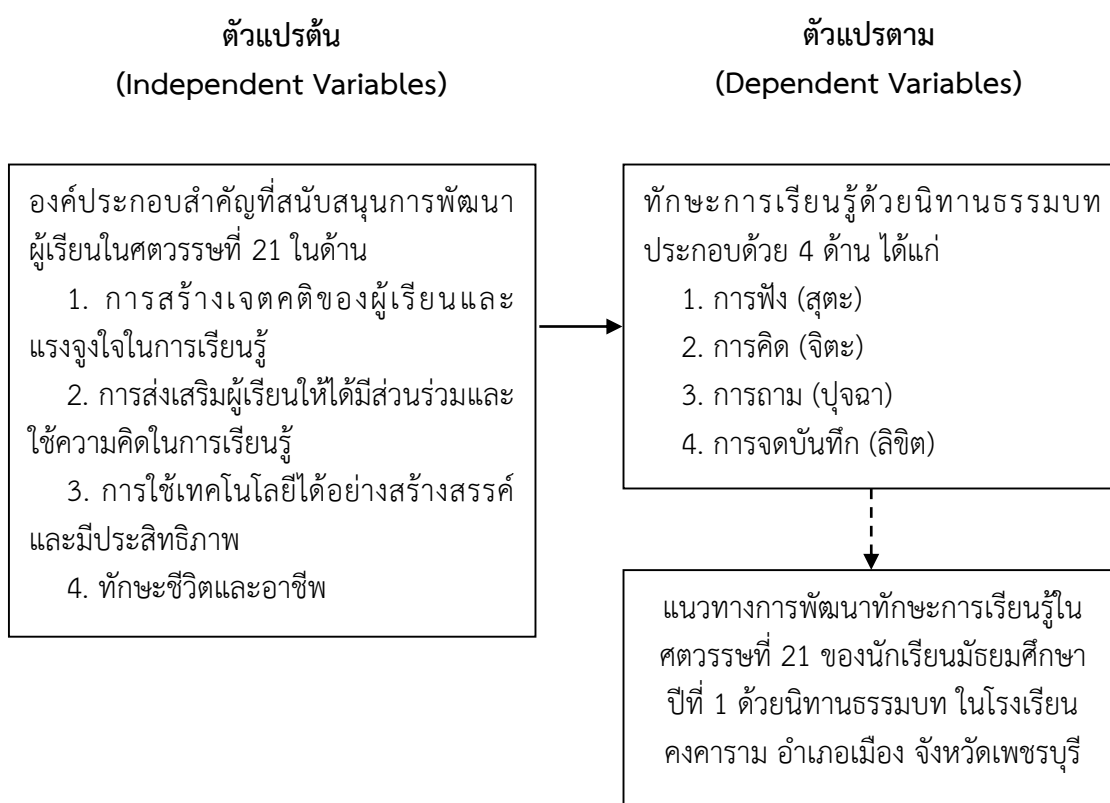
4. ขอบเขตด้านพื้นที่

สถานที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

5. ขอบเขตด้านเวลา

ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2562

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ให้เกิดทักษะด้านต่างๆ ในศตวรรษที่ 21 ได้ดีขึ้น

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ทักษะที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะยืดหยุ่นที่สอดคล้องกับองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่

การสร้างเจตคติของผู้เรียนและแรงจูงใจในการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน โดยมีวางแผนการสอน มีการถามและตอบ สร้างเจตคติที่ดีให้กับผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียนให้ผู้เรียนมองเห็นถึงประโยชน์จากการเรียนรู้ เป็นต้น

การส่งเสริมผู้เรียนให้มีส่วนร่วมและใช้ความคิดในการเรียนรู้ การที่ผู้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ได้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน เพราะในการสร้างนักคิดและนักสร้างนั้น มาจากการที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และไตร่ตรองย้อนคิดเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้ ผลในการใช้ความพยายามของตนเองอยู่เสมอ

การใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ หมายถึง การที่ผู้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ได้บูรณาการในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและการใช้ข้อมูลต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และสามารถที่จะเลือกและใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยี ในการสร้างงานได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์

ทักษะชีวิตและอาชีพ หมายถึง การที่ผู้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ได้จัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนในการใช้ทักษะด้านต่างๆ ในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานในแต่ละอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ด้านจริยธรรมในวิชาชีพ ด้านทักษะทางด้านสื่อสาร ด้านความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ขณะเดียวกันผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีและมีคุณภาพก็ต้องอาศัยทักษะด้านการคิดต่างๆ มาประกอบกันด้วย โลกในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถสร้างความรู้ใหม่ ใช้ความรู้ใหม่ได้อย่างหลากหลาย สามารถปรับเปลี่ยนดัดแปลงอย่างสร้างสรรค์ในโลกของการเปลี่ยนแปลงนี้

การฟัง (สุตะ) หมายถึง นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี สามารถทำความเข้าใจจากการฟังและจำแนกเสียงจากการฝึกฝนด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาทักษะและเห็นความสำคัญของทักษะการฟัง

การคิด (จิตตะ) หมายถึง นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีกิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านความคิด สามารถคิดอย่างมีเหตุผล แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตามสถานการณ์ ประเมินผลจากเหตุการณ์ต่างๆ และคิดแบบสร้างสรรค์ จากการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

การถาม (ปุจฉา) หมายถึง ผู้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี สามารถตอบคำถามและใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด และผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร การตั้งคำถามของผู้เรียนระหว่างเพื่อนและผู้สอน

การจดบันทึก (ลิขิต) หมายถึง นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีความสามารถในการบันทึกเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยพิจารณาประเด็นสำคัญ สามารถสรุปและขยายความพร้อมอธิบายเนื้อหาที่บันทึก

นิทานธรรมบท หมายถึง เรื่องราวทศชาติชาดกในพระสูตร (พระสูตรตันตปิฎก) นำมาสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการฟัง นำมาสู่การคิด จนเกิดคำถาม และจดบันทึก จากกิจกรรมการเรียนรู้จนเกิดประสบการณ์ สามารถพัฒนาเป็นทักษะต่างๆ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
2. ได้ทราบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
3. ได้ทราบแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบทในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี